

BUDNOST

Nekoga su sufija zapitali: »Što ti je donijelo milost?« On odgovori: »Osjećaj: kada se ujutro probudim osjećam se kao čovjek koji nije siguran da li će dočekati večer.« »No, ne događa li se isto i svim ljudima?« Sufi mu reče: »Jasno. Ali svi to ne osjećaju«.

A. de Mello

ISPREVRTANI STOLOVI

Postoje mnoge slike koje prikazuju mnoge trenutke Isusova života. Ima mnogo govora o Isusovim činima. Ipak, jedan čin kao da se izbjegava i jedan trenutak se rjeđe oslikava. Čas je to kad se Isus razgnjevio, kad se toliko razjario da je u predvorju hrama isprevrtao stolove prodavača, spleo bič i izjurio trgovce što su oskrnjivali svetište i kuću Božju preobraćali, kako reče, u spilju razbojničku.

Razgnjevio se. Vični smo gledati ga spokojna i blaga. Ponavljamo, s pravom, njegovu riječ o blagom i poniznom srcu. No, Isus je i gnjevan, ljutit. Bilo je mnogo toga što ga je moglo razljutiti, a nije ga ljutilo.

Kad ga ono neko selo nije primilo, razjarili su se učenici zbog te bezočnosti, no Isus se nije ljutio. I kad ga je Juda poljupcem izdao, Isus ne provaljuje u gnjev. Niti služi velikog svećenika koji mu je dao zaušnicu ne vraća srdžbom. Ne gnjevi se Isus tamo gdje bi se čovjek inače redovito ljutio. Visok je prag njegove snošljivosti. Isus ne pada u srdžbu ako se tko okrznuo o njega. On ne pozna osvetnički gnjev.

Eto, progovorio sam radije o tome na što se Isus nije gnjevio, progovorio sam zato što se mi baš nato najvećma ljutimo, a na što je on ostajao spokojan.

Na taj je način Isus isprevrtao i naše stolove. Mi računamo — a računarske, trgovačke je stolove ono on bio prevrnuo — da se treba odati, pa makar i prividno, gnjevu ako se netko okrzne za nas; da to moramo učiniti, ako ne radi svoje osobe, a ono radi svoje službe i položaja. A i teško ostajemo dužni vratiti šilo za ognjilo. Kad bismo prebrojali svoje srdžbe, ne bi li one listom bile nadahnute osvetom zbog povrede našega veličanstva, a manje revnošću kojom je bio ponesen Isusov bijes. Pače, kako je čovjek lukavo biće, vrijedi vidjeti nije li i u srdžbi Božjeg revnitelja skrivena osobna osveta.

Isus se ne gnjevi ako je tko zadjeo njega. On ne provaljuje u osvetnički bijes. On će zaplakati nad Gradom koji nije spoznao čas pohoda, zapjevat

će tužaljku nad Korozainom i Betsaidom, zaprijetiti Kafarnaumu i njegovim stanovnicima zato što su stisli oči pred njegovim djelima i zatisnuli uši pred njegovim besjedama. No on se neće predati osvetničkom bijesu, neće gajiti odmazdni gnjev. Za one koji će mu rastegnuti ruke i noge na dvije prekrížene grede i pribiti ih čavlima govorit će Ocu: »Oče, oprosti im jer ne znaju što čine.«

Isprevrtao je Isus i naše stolove, naše mjere i utege.

Ivan Golub

LICE ZEMLJE

Dok sam slušao današnja liturgijska čitanja, razmišljao sam o tome koje odabrati za predmet besjede. Odlučio sam se za uzvik što dolazi između čitanja.

Uzvik »Pošalji Duha svojega i obnovi lice zemlje!« ne dolazi samo na dan Duhova nego u svakoj molitvi Duhu Svetomu. Od djetinjstva mi je bio tajnovit. Lice zemlje — što je to. I čemu obnova lica zemlje. Danas na Duhove odabrah baš taj upitni uzvik.

Danas mi nije nejasno što je to lice zemlje i čemu njegova obnova. Nema na ovoj zemlji zacijelo čovjeka koji ne govori ovih dana o oblaku koji je zasjenio zemlju, o zračenju koje je pogodilo njezino lice.

Obnavlja se ono što je potrebno obnoviti, što je narušeno ili nagrđeno. Lice zemlje treba obnoviti. Čime se obnavlja lice zemlje. Licima ljudi. Lica ljudi svijetla i vedra, izbrazdana i postojana, umorna i draga obnavljaju lice zemlje.

A ljudsko lice? Tko obnavlja ljudsko lice? Duh ga obnavlja.

Pošalji Duha svojega i obnovit ćeš lice zemlje.

Ivan Golub

VALDA BOG OČE TO IMATI

Kad sam nedavno bio u rodnom mjestu, navratio sam k susjedima Zalari-ma. Dvoje vedrih staraca. Otkako ih pamtim — vazda vedri. Dob nije izbrisala smijeh s njihovih usana i vrijeme nije odnijelo volju za život. Martin je na pragu devedesete, a Katica ne zaostaje mnogo za njim. Veli da mu je lijepo živjeti. Kad se sunce malo već uspne na nebu on polako i oprezno siđe po neravnu dvorištu do »štagla« (sjenika) i tu sjedne na »trček« (panj) i veseli se suncu. Prati što se događa u selu i u svijetu. I nasmije se zvonko, smijehom nesvedivim na bilo čiji smijeh. I ja sam sjeo na trček na sunčecu i slušao ne samo »od negdanjega sveta«, nego i »od denešnjega«.

Katica, njegova supruga, ispratila me do putnih vrata, zastajkujući na usponu neravna dvorišta. Zahvaljujući upravo tim zastajkivanjima, čuo

sam priču, koja je dala naslov ovom člančiću. Pripovijeda mi o unuku: »Hrvoje neje dober, neg predober. Samo kaj se za — glumca vuči.« I malo zastane, kao da je izgovorila kakvu riječ zbog koje se ide na ispovijed kad je izrekla »glumac«, a onda dodala spokojno: »Valda Bog oče i to imati.« Zakročili smo još nekoliko koraka uz blagu strminu. Zastala je. Spomenula se vršnjaka svoga sina Ivana, profesora: »Z njem išel f školu v Zagreb. Ostavil škole. I doma ide s kravom na pašu.« Čudi se ona. Časak šuti. A onda veli: »A, valda Bog oče i to imati.« I tak smo stigli do putnih vrata. Domahnuo sam rukom Martinu što je sjedio na panju pred sjenikom. (Nisam slutio da je to bio posljednji pozdrav.)

Uputio sam se u svoj »Kut« (uličicu) pod dojmom susreta sa susjedima. Radost čovjeka iz naroda. Mudrost žene iz puka. Osjećao sam se učeni-
kom, baš kao ono pred mnogo ljeta kad me je njihov sin Ivan kao matu-
rant u tom istom dvorištu poučavao tablicu množenja (koju nisam nikad
naučio) i govorenje pjesama Antuna Gustava Matoša i Đure Arnolda kao
pripremu za moj polazak u gimnaziju. Žena ova za njoj čudne činjenice
ima ključ: »Valda Bog oče i to imati.« Ona se čudi da unuk uči za glumca.
Čudi se tome da vršnjak njezinog sina više voli pasti kravu nego listati
knjige i do nečega dotjerati. Čudi se, ali se ne ljuti, niti ne prezire i ne
sudi. Bogoslovno razmišlja da zacijelo Bog i to hoće. A ona očito hoće što
i Bog hoće. Zna ona, zacijelo, da ni vlas s glave ne pada bez Oca nebesko-
ga, kako je to rekao Isus. I još nešto zna. Ako Bog poštuje čovjekovu
slobodu, onda i čovjek treba da je poštuje.

I ja bih mogao u krugu širem od Kalinovca nabrajati i prstom upirati na
kravare i komedijaše. (Pokojni stogodišnji glumac Rogoz pripovijedao mi
je kako su u Kalinovcu, kamo je dolazio na praznike, mještani govorili:
»Rogozov sin se za komedijaša vuči« — »komedijaš« je bila istoznačnica
za »glumac«.) I od bake iz Kalinovca bih mogao, i morao, naučiti mu-
drost, ljudsku i vjersku, jednostavnu i bogoslovnu: »Valda Bog oče i to
imati.« I činjenicu uzimati kao milost.

I tako učim teologiju na selu i bogoslovsku mudrost od seljaka. Nije li
to onaj osjećaj (čulo) vjernika o kojem učimo u školama, a od njega ništa
ne naučimo. A vrijeme je da se uči. Koje vrijeme? Svako vrijeme.

Ivan Golub

JA SVAKI DAN SLAVIM

Prolazim kraj crkve što se nalazi unutar bolnice u Vinogradskoj. Sutra je
Sv. Vinko Paulski, utemeljitelj reda sestara milosrdnica, koje drže ovu
crkvu. Navratih. Na izlazu, pred vratima časna sestra. Smjerajući na su-
trašnju svetkovinu velim sestri: »Sutra slavite.«

»Ja slavim svaki dan«, reče.

Zastadoh: »Kako je to lijepo rečeno. Ne tek jedan dan proslaviti, a dalje kako bude, nego svaki dan slaviti djelom. A imate za to prilike«, rekoh i pokazah rukom prema bolničkom zdanju.

Ja slavim svaki dan.

Kako je to dobro rečeno.

Ivan Golub

NI PO VIĐENJU, NI PO ČUVENJU

Izaija portretira lik Mesije. Među crtama kojima slika onoga koji ima doći nalazi se i ova: »Neće suditi po viđenju niti po čuvenju.« Iz prizvuka se vidi da je riječ o dvama hvalevrijednim svojstvima.

Ljudi često sude po čuvenju. Ono što se o nekome čuje, to se nerijetko uzimlje pod gotovo. Uopće, živimo u doba konfekcije. Postoje konfekcijska odijela i stanovi, konfekcijski lijekovi i obuća. No postoje i konfekcijski sudovi. Dođemo li u koju novu sredinu, nudit će nam sa svih strana gotove sudove o ljudima i prilikama. I lako ih prihvaćamo, već zbog udobnosti. Lakše je uzeti konfekcijski sud nego izdjelati vlastiti sud. A ti konfekcijski sudovi mogu biti uvjetovani kojekakvim osobnim žuljevima ili osobnim naklonostima onih koji su ih napravili.

Sudimo najčešće po viđenju. A dogodilo nam se zacijelo da smo trpko utvrdili kako iza slatkih riječi nije stajalo i pošteno srce, a da je iza opora izraza bila plemenita duša. Ako mogu reći svoju tajnu, običavam pri prosudbi više uha posvetiti odjeku što ga u meni stvara ono što vidim nego li samoj stvari koju vidim. Više se usredotočujem na svoje osjećanje, slutnju, zrenje što se u meni javlja nego na ono što vani vidim. Sjećam se nekog liječnika koji mi je pripovijedao kako ga je posjećivao neki krajnje ljubazan gospodin, a on, liječnik, veli da je imao neobrazloživi strah kad god su se sreli. Stvar se obrazložila kad se ispostavilo da je taj kanio zadaviti liječnika. Dakako da ima i podudarnosti između onoga što čovjek vidi i onoga što osjeća u sebi o viđenom. Ima.

Ni po viđenju, ni po čuvenju.

Ivan Golub

MOLITVA ZA MIR

Spokoja u našim domovima, u našim srcima, u našim domovinama. Mira u dušama i grudima, u tijelu... Spokoja očima, pameti, snovima, mira rukama koje rade. Gospodine, podari mir drugomu, različitom, spokojstvo starima, bolesnima, djeci. Mira djeci i mladima... Spokoja ljubljenima i gladnima, susjedima, zlima... Mira svima... Mira nad rijekama i jezerima, svrhu mostovima, poljima, voćnjacima... Spokoja u dvorištima, kućama, zavičaj-

ma... Mira postelji, stolu, bolnim glavama, tijelu. Molimo te mira našim očima. Mira ženama, vojnicima, domovima, domovinama... Mira cijelom svijetu, nebu, svemiru... Mira riječima...

Zvonko Kovač

USKRS I USKRSNUĆE

Hrvatske riječi Uskrs i uskrsnuće, istoga korijena, mogu nas zbuniti kada pogledamo kako se imenuju isti pojmovi u ostalim europskim jezicima. Kudikamo najčešće za blagdan Kristova uskrsnuća i za uskrsnuće samo pronađene su sasvim različite riječi. Za naziv blagdana uglavnom su izvedene iz kasnolatinske riječi *pascha* i prilagođene duhu pojedinog jezika. U germanskih jezika samo su njemačka *Ostern* i engleska *Easter* izuzetak, a izlaze iz imena germanske poganske božice proljeća *Eostrae*. Lozom indoeuropska boginja, i u imenu srodnica s našom *Vesnom* i božicama zore i svjetlosti, staroindijskom vedskom *Ušas*, grčkom *Eos* i latinskom *Aurorom*. Crkvenolatinska *Pascha* preuzeta od grčke riječi *pasha* iz Novoga zavjeta, grecizirana je starohebrejska i aramejska *pesah*, i ime za proljetni i najvažniji židovski svetak slavljen na dan 14. nisana prema židovskome lunarnom kalendaru. Datum uoči kojega je vjerojatno tridesete godine novoga vijeka, Isus Krist, blagujući sa svojim učenicima bogoslužnu pashalnu večeru, znakovito i otajstveno prinio sebe kao žrtveno pashalno janje za otkup grijeha i spas svih ljudi koji se uteknu pod njegovu zaštitu. Mučen i ubijen razapinjanjem na križ, on je, prema vjerovanju Crkve, uskrsnuo treći dan i ukazao se malobrojnim izabranicima u vidljivoj, opipljivoj, zagonetnoj, čudesnoj, preobraženoj i besmrtnoj tijelu. Moramo razlikovati uskrsenje od uskrsnuća, a te riječi od ukazanja i uzašašća. Isus je uskrsivao mrtve u običan život, dok je sam uskrsnuo u vječni život kao prvorodenac pravednika što će uskrsnuti u posljednji dan. Sišavši u Podzemlje (hebrejski Šeol i grčki Hades) pobijedio je smrt, ukazivao se neko vrijeme svojim miljenicima na Zemlji, zatim uzašao Ocu u Nebo kroz jedini predočivi stan prikladan za transcendentnog Boga, prošavši tako u uskrsnuću sva tri kata zgrade drevne zamisli vidljivoga svemira.

Izvorna, grčka, riječ u Novome zavjetu za uskrsnuće glasi *anastasis*, ustajanje, upravljanje, a rjeđe, *egersis*, buđenje. Uskrsnuti je *egeiro*, buditi. Proizlazi iz indoeuropskog korijena *ger*, buditi se. Uskrsnuti *anistemi* složenica je prijedloga *ana*: uz nešto, na i kroz nešto, navrh nečega, i *histemi*, stavljati, ustavljati, stati, stupiti, koji vuče korijen iz indoeuropske *sta*, stajati, kao i njemačka *stehen*, engleska *stand* ili naša *stajati*. Grčka riječ *stasis* znači stajanje, stajalište i mjesto boravka (kao i latinska *statio*), pa uskrsnuće *ana-stasis* znači: ići uza neko stanje, stajalište, mjesto boravka, i to skroz–naskroz odozdo prema gore. Etimološka predodžba anastaze ra-

zlikuje se od predodžbe ekstaze kao i kršćanstvo od platonizma, uskrsnuće tijela od izlaska iz tijela i njegova ostavljanja.

Slični predodžbeni sklop postoji u njemačkom. *Die Auferstehung*, uskrsnuće i *aufstehen* uskrsnuti bilo bi uz–iz–stajati ili povrh–do–stajati, analoška predodžba uzdizanja iz ustajalog stanja, uspravljanje ili buđenje čovjeka koji ustaje iz kreveta, a može i iz groba. Stajanje je po–stojano, kao kon–stanta, u njemu se može stanovati kao u stanu, gradu (*Stadt*) ili državi (*Staat*), na njemu možemo u–stanoviti stajalište, stav, pa i čitav sistem, odnosno su–stav koji svako biće stavlja u različiti status ili na stanovito mjesto. Što se zbiva kad se sve to pozove u vis? Možda nam gotičke katedrale o tome mogu nešto reći?

Nešto drukčiju predodžbu imali su Latini kad su uskrsnuće preveli s *resurrectio* od *re–surgo*, opet ustati, uspraviti se, što je opet složeno od *re–sub–rego*, opet–pod–upravljati, ravhati, odnosno: nanovo–uz–praviti. Opet slična analoška težnja samo nešto više poduhvaćena i regulirana od vrhovnog Upravljača, s nešto više »opet«. (Kao što *universitas* uza svoga *rectora*, i *regnum* uza svoga *rex–a*, treba opet nekakvu regulu.)

Od starih su upravljača svijeta ovaj izraz preuzeli i novi. Tako je u engleskome jeziku uskrsnuće *resurrection*, i to u oba smisla uskrsnuća i uskrisenja, iako je ovo potonje tek *restoration*, od latinskog *restaurare*, odnosno *re–stauro*, ponovno stupiti, povratak u prijašnje stanje, obnova i oporavak. Između prvog i drugog »uskrsnuća« razlika bi mogla biti golema kao ona između gozbe nebeske i uličnog restorana.

Naši su preci *anastasis* preveli u uskrsnuće, a za *pashu* pronašli su dvije riječi: *Uskrs* i *Vazam*. Uskrs je postverbal glagola koji nam se nije sačuvao, a glasio bi otprilike uz–krijesiti, od krijes, vatra; što se preskače na Ivanjdan, a pali se u čitavom razdoblju od ravnodnevnice do suncovrata, od Usksa i Jurija (ili Jarila) do Ivanjdana i od početka proljetnog buđenja do vrhunca sunčeve jare; poganska svečanost prirode, kada Jarilo, jarosni bog buđenja, klijanja i parenja svih bića otključava Viraj, svijet vječnog ljeta i nedohvatni Irej iz kojeg ptice dolijeću, a vrata raja ostaju spasonosno i opasno otvorena. Uz krijestiti, u litvanskome se sačuvao *kreipti*, okretati, vraćati, te nije još isključeno da bi uskrijesiti moglo biti uz–vratiti, uz–vrtiti, uz–okretati, a Uskrs Uzokret.

Vazam ili Uzam je od uz–jeti, a jeti znači otprilike grabiti, hvatati, držati rukom, te bi uz–jeti bilo uhvatiti, uzdržati, uzeti, a Vazam Uzimanje Isusa Božjom rukom u Raj.

Podrijetlo riječi *pasha*, odnosno *pesah*, jest zagonetno. Vjerojatno dolazi od *psh*, što znači mimoići nekog, poštedjeti ga zaslužene kazne, jer je krv žrtvovanog prolivena na vratima njegova staništa, jaganjca koji je na sebe preuzeo grijeh, svu opaku jarosnu suncovrtnju u nama, i zato smrt njega nije mimoišla, i zato je on njezin iskonski pobjednik.

Sanko Rabar